

Põhiseaduse sätete mõju lõimumisvaldkonnale

TAUSTAINFO

Taustainfo: Põhiseaduse sätete mõju lõimumisvaldkonnale

Balti Uuringute Instituut

2013

BALTI UURINGUTE INSTITUUT

Lai 30, Tartu 51005, Eesti

www.ibs.ee

Koostanud: Balti Uuringute Instituut

Autoriõigus: Balti Uuringute Instituut ja Kultuuriministeerium

Teemalehe rahastaja: Kultuuriministeerium

KULTUURIMINISTEERIUM

Taustaks teemalehele

Eesti Vabariigi põhiseaduse mitmed sätted reguleerivad õigusi, mis otseselt või kaudselt mõjutavad lõimumisprotsesse ühiskonnas. Põhiseaduse preambula sõnab, et Eesti riigi areng “peab tagama eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimise” ning põhiseaduse esimene peatükk sätestab, et Eesti riigikeel on eesti keel. Need kaks sätet määravad ära selle raamistiku, milles lõimumisprotsess peab toimuma, ehk eesti keele kui riigikeele ja ühise suhtluskeele hoidmise, ning eesti rahvuse ja kultuuri säilimise raamides. Põhiseadus sätestab ka näiteks rea rahvusvähemuste ja keeleliste vähemuste õigusi, millele sageli on lõimumise teemalistes debattides ka viidatud.

Põhiseaduses sätestatud õigustega loodud raamistik on aluseks kõigile lõimumispoliitikas sätestatud põhieesmärkidele, mistõttu on oluline teadvustada põhiseaduslike sätete otsest mõju lõimumisele. Käesolev teemaleht ei anna õiguslikku hinnangut ühe või teise põhiseaduse sätte kohaldumisele lõimumispoliitikas. Sellise analüüsi tegemine nõuab mahukamat Eesti seadusandluse analüüsi ja viitamist. Teemaleht toob vaid kokkuvõtvalt välja need põhiseaduse sätted, mis otseselt või kaudselt mõjutavad lõimumist.

Tabelis on esitatud konkreetne põhiseaduse paragrahv, selle seos lõimumisega (otsene või kaudne) ning kui võimalik, siis ka konkreetne lõimumisvaldkond, selgitatud on selle sätte mõju lõimumisele ning lisaks on iga paragrahvi kohta esitatud viited seadusandlusele, kus see on kohaldatav, mis määratleb põhiseaduslikke õigusi täpsemalt.

Tabel 1: Põhiseaduse sätete ja lõimumisvaldkondade omavaheline seondumine

Põhiseaduse paragrahv	Seos lõimumisega	Lõimumisvaldkond	Mõju lõimumisele	Põhiseadusest tulenevad seadused	Muud olulised õigusaktid
PREAMBUL					
I PEATÜKK: ÜLDSÄTTED					
§ 6. Eesti riigikeel on eesti keel.	Otsene	Kõik	Mõjutab hariduse, meedia, kultuuriruumi valdkondi; tööturгу ja sotsiaalseid suhteid; poliitilist ja ühiskondlikku osalust. Sisuliselt on tegemist põhiseaduse sättega, mis mõjutab kogu Eesti lõimumispoliitika kontseptuaalset alust.		Keeleseadus
II PEATÜKK: PÕHIÕIGUSED, VABADUSED JA KOHUSTUSED					
§ 8. Igal lapsel, kelle vanematest üks on Eesti kodanik, on õigus Eesti kodakondsusele sünnilt. Igaühel, kes on alaealisena kaotanud Eesti kodakondsuse, on õigus selle taastamisele. Kellelki ei tohi võtta sünniga omandatud Eesti kodakondsust. Kellelki ei tohi veendumuste pärast võtta Eesti kodakondsust. Eesti kodakondsuse saamise, kaotamise ja taastamise tingimused ning korra sätestab kodakondsuse seadus.	Otsene	Õiguslik ja poliitiline	See põhiseaduse paragrahv, mis sätestab <i>ius sanguinis</i> põhimõtte kodakondsuspoliitikas, määrab ära sünnijärgse kodakondsuse õiguse. Põhiseaduses ei ole sätestatud <i>ius soli</i> ehk territoriaalset sünnijärgset kodakondsust. Eesti kodakondsuse (mitte)omamine mõjutab otseselt mitmeid teisi põhiseadusest tulenevaid õigusi ja kohustusi: õigust kuuluda erakonda, hääletada Riigikogu valimistel ja rahvahääletustel, osaleda riigikaitstes, olla teatud riigiametites ja kohaliku omavalitsuse ametites jne. Kodakondsuseadusest tulenev täpsustus, mis keelustab topeltkodakondsuse omamise, mõjutab kodakondsuse taotlemist ja vahetamist.	Kodakondsuse seadus	Kodakondsuse seadusest tulenevad Vabariigi Valitsuse määrused

TAUSTAINFO: PÕHISEADUSE PÕHIMÕTTED JA SEOS LÕIMUMISVALDKONNAGA

<p>§ 11. Õigusi ja vabadusi tohib piirata ainult kooskõlas põhiseadusega. Need piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ega tohi moonutada piiratavate õiguste ja vabaduste olemust.</p>	Kaudne	Õiguslik ja poliitiline	Mõjutab seda, kuidas vähemustele tagatud põhiseaduslikud õigused ja vabadused on igapäevaelus tagatud või piiratud.	Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seadus
<p>§ 12. Kõik on seaduse ees võrdsed. Kedagi ei tohi diskrimineerida rahvuse, rassi, nahavärvuse, soo, keele, päritolu, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, samuti varalise ja sotsiaalse seisundi või muude asjaolude tõttu. Rahvusliku, rassilise, usulise või poliitilise vihkamise, vägivalla ja diskrimineerimise ohutamine on seadusega keelatud ja karistatav.</p>	Otsene	Kõik	Mõjutab Eestis elavate teisest rahvusest, rassist, nahavärvusega, usutunnistusega või emakeelega inimeste turvatunnet, võimalust säilitada oma rahvuskuuluvus, emakeel ja usutunnistus; nende inimeste ühiskonnaelus osalemist ning sotsiaalseid suhteid teiste inimestega.	Võrdse kohtlemise seadus , Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku ning kantselei põhimäärus , Karistusseadustik
<p>§ 26. Igaühel on õigus perekonna- ja eraelu puutumatusle. Riigiasutused, kohalikud omavalitsused ja nende ametiisikud ei tohi kellegi perekonna- ega eraellu sekkuda muidu, kui seaduses sätestatud juhtudel ja korras tervise, kõlbluse, avaliku korra või teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks, kuriteo tõkestamiseks või kurjategija tabamiseks.</p>	Otsene	Kultuuriline, õiguslik ja poliitiline	Mõjutab kõigi inimeste õigust oma rahvuskuuluvuse säilitamiseks, õigust kõneleda emakeelt kodus ning praktiseerida oma usutunnistust ning muid kultuuritavasid.	Julgeolekuasutuste seadus
<p>§ 28. Igaühel on õigus tervise kaitsele. Eesti kodanikul on õigus riigi abile vanaduse, töövõimetuse, toitjakaotuse ja puuduse korral. Abi liigid, ulatuse ning saamise tingimused ja korra sätestab seadus. Kui seadus ei sätesta teisiti, siis on see õigus võrdselt Eesti kodanikuga ka Eestis viibival välisriigi kodanikul ja kodakondsuseta isikul. Riik soodustab vabatahtlikku ja omavalitsuse hoolekannet. Lasterikkad pered ja puuetega inimesed on riigi ja kohalike omavalitsuste erilise hoole all.</p>	Otsene	Sotsiaalne ja majanduslik	Annab igaühele, kes viibib Eesti territooriumil, õiguse tervise kaitsele (vältimatu arstiabi). Mõjutab kõigi Eesti elanike, sealhulgas mitte-kodakondsete toimetulekut vanaduse, töövõimetuse, toitjakaotuse ning puuduse korral. Põhiseadusest tulenevad seadused toetavad Eesti püsielanike tervise kaitset ja muid hakkamasaamist toetavaid meetmeid.	Riikliku pensionikindlustuse seadus , Rahvatervise seadus , Ravikindlustuse seadus , Töötuskindlustuse seadus , Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seadus , Riiklike peretoetuste seadus , Vanemahüvitise

<p>§ 29. Eesti kodanikul on õigus vabalt valida tegevusala, elukutset ja töökohta. Seadus võib sätestada selle õiguse kasutamise tingimused ja korra. Kui seadus ei sätesta teisiti, siis on see õigus võrdselt Eesti kodanikuga ka Eestis viibival välisriigi kodanikul ja kodakondsuseta isikul. Kedagi ei tohi sundida tema vaba tahte vastaselt tööle ega teenistusse, välja arvatud kaitseväeteenistus või selle asendusteenistus, tööd nakkushaiguse leviku tõkestamisel, loodusõnnetuse ja katastroofi korral ning töö, mida seaduse alusel ja korras peab tegema süüdimõistetud. Riik korraldab kutseõpet ja abistab tööotsijaid töö leidmisel. Töötingimused on riigi kontrolli all. Töötajate ja tööandjate ühingutesse ja liitudesse kuulumine on vaba. Töötajate ja tööandjate ühinged ja liidud võivad oma õiguste ja seaduslike huvide eest seista vahenditega, mida seadus ei keela. Streigiõiguse kasutamise tingimused ja korra sätestab seadus. Töövaidluste lahendamise korra sätestab seadus.</p>	<p>Otsene</p>	<p>Sotsiaal- majanduslik</p>	<p>Mõjutab püsielanike ja sisserännanute õigusi tegevusala, elukutse ja töökohta valikul (vt ka järgmist punkti) ning seab piirangud riigile nende valikute puhul piirangute seadmisele. Mõjutab püsielanike ja sisserännanute õigusi tööalaste õiguste kaitsel ning töövaidlustes, samuti kutseõppes (lõimumise hariduslik valdkond) ja tööotsijaid töö leidmisele (Töötukassa teenuste kättesaadavus).</p>	<p>seadus, Töölepingu seadus, Individaalse töövaidluse lahendamise seadus, Kollektiivse töötüli lahendamise seadus, Tööturuteenuste ja -toetuste seadus, Kutseõppeasutuse seadus, Hädaolukorra seadus, Ametiühingute seadus, Kaitseväeteenistuse seadus</p>
<p>§ 30. Ametikohad riigiasutustes ja kohalikes omavalitsustes täidetakse seaduse alusel ja korras Eesti kodanikega. Kooskõlas seadusega võib neid ametikohti erandkorras täita ka välisriigi kodanike ja kodakondsuseta isikutega. Seadus võib piirata mõne kategooria riigiteenistujate õigust tegelda ettevõtlusega ja koonduda tulundusühendustesse (§ 31) ning õigust kuuluda erakondadesse ja mõnda liiki mittetulundusühendustesse</p>	<p>Otsene</p>	<p>Õiguslik ja poliitiline, sotsiaalne ja majanduslik</p>	<p>On võimalik piirata kodakondsuse alusel inimeste võimalusi riigiasutustes ning kohalikes omavalitsustes töötada.</p>	<p>Avaliku teenistuse seadus, Keeleseadus, Erakonnaseadus, Mittetulundusühingute seadus, Tulundusühenduseadus</p>

(§ 48).

<p>§ 37. Igaühel on õigus haridusele. Õppimine on kooliealistel lastel seadusega määratud ulatuses kohustuslik ning riigi ja kohalike omavalitsuste üldhariduskoolides õppemaksuta. Et teha haridus kättesaadavaks, peavad riik ja kohalikud omavalitsused ülal vajalikul arvul õppeasutusi. Seaduse alusel võib avada ja pidada ka muid õppeasutusi, sealhulgas erakoole. Laste hariduse valikul on otsustav sõna vanematel. Igaühel on õigus saada eestikeelset õpetust. Õppekeele vähemusrahvuse õppeasutuses valib õppeasutus. Hariduse andmine on riigi järelevalve all.</p>	Otsene	Hariduslik ja kultuuriline	Annab igale lapsele, olenemata tema õiguslikust staatusest Eestis (kas ta viibi Eestis legaalselt ja milliste piirangutega või illegaalselt) õiguse haridusele. Mõjutab vähemusrahvuste õigust kujundada omakeelset haridust.	Erakooliseadus , Huvikooli seadus , Koolieelse lasteasutuse seadus , Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus	Keele- ja kultuuriõppeks võimaluste loomise tingimused ja kord
<p>§ 40. Igaühel on südametunnistuse-, usu- ja mõttevabadus. Kuulumine kirikutesse ja usuühingutesse on vaba. Riigikirikut ei ole. Igaühel on vabadus nii üksinda kui ka koos teistega, avalikult või eraviisiliselt täita usutalitusi, kui see ei kahjusta avalikku korda, tervist ega kõlblust.</p>	Otsene	Hariduslik ja kultuuriline	Mõjutab religioossete kogukondade õigust säilitada oma usu- ja mõttevabadus ning seda vabalt väljendada ja arendada (näiteks ehitades pühamuid või palvemaju).		Karistusseadustik , Kirikute ja koguduste seadus

TAUSTAINFO: PÕHISEADUSE PÕHIMÕTTED JA SEOS LÕIMUMISVALDKONNAGA

<p>§ 44. Igaühel on õigus vabalt saada üldiseks kasutamiseks levitatavat informatsiooni. Kõik riigiasutused, kohaliku omavalitsused ja nende ametiisikud on kohustatud seaduses sätestatud korras andma Eesti kodanikule tema nõudel informatsiooni oma tegevuse kohta, välja arvatud andmed, mille väljaandmine on seadusega keelatud, ja eranditult asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud andmed. Eesti kodanikul on õigus seaduses sätestatud korras tutvuda tema kohta riigiasutustes ja kohalikes omavalitsustes ning riigi ja kohalike omavalitsuste arhiivides hoitavate andmetega. Seaduse alusel võib seda õigust piirata teiste inimeste õiguste ja vabaduste ning lapse põlvnemise saladuse kaitseks, samuti kuriteo tõkestamise, kurjategija tabamise või kriminaalmenetluses tõe väljaselgitamise huvides. Kui seadus ei sätesta teisiti, siis on käesoleva paragrahvi lõigetes kaks ja kolm nimetatud õigused võrdselt Eesti kodanikuga ka Eestis viibival välisriigi kodanikul ja kodakondsuseta isikul.</p>	<p>Otsene</p>	<p>Õiguslik ja poliitiline</p>	<p>Mõjutab kodanike ja teiste elanike õigust saada üldiseks kasutamiseks levitatavat informatsiooni ning tema nõudel informatsiooni riigi ja KOV tegevuse kohta. Põhiseaduse see paragrahv ei sätesta, mis keeles peab see informatsioon olema, küll aga sätestab § 52, et riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste asjaajamiskeel on eesti keel. Samas sätestab seesama paragrahv ka erandi (vaata allpool)</p> <p>Keeleseaduse §12 punkt 3 sätestab, et „Riigiasutus või kohaliku omavalitsuse asutus vastab võõrkeelsele dokumendile eesti keeles“. Suulises asjaajamises võib poolte kokkuleppel kasutada ka võõrkeelt, kuid kui seda ei saavutata või toimub suhtlus kirjalikult, katab tõlke kulud avalduse/kirja/nõude esitaja (Keeleseaduse §12 punktid 3 ja 4).</p>	<p>Avaliku teabe seadus</p>	<p>Keeleseadus, Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus</p>
<p>§ 46. Igaühel on õigus pöörduda märgukirjade ja avaldustega riigiasutuste, kohalike omavalitsuste ja nende ametiisikute poole. Vastamise korra sätestab seadus.</p>	<p>Otsene</p>	<p>Õiguslik ja poliitiline</p>	<p>Mõjutab kodanike ja elanike võimalust osaleda ühiskonnaelus ja kodanikuaktiivsust, andes õiguse pöörduda riigi ja kohalike omavalitsuse asutuste poole probleemide või ettepanekute korral. Põhiseaduse see paragrahv ei sätesta, mis keeles peab see informatsioon olema, küll aga sätestab § 52, et riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste asjaajamiskeel on eesti keel. Samas sätestab seesama paragrahv ka erandi (vaata allpool).</p> <p>MkjaStVS §5 punkt 9 alapunktid 5 ja 11 sätestavad, et kui</p>	<p>Märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise seadus (MkjaStVS), Avaliku teabe seadus, Keeleseadus</p>	

			taotlus pole esitatud eesti keeles, võib keelduda sellele vastamast (punkt 5) ning nõuda esitajalt kirja või taotluse tõlget eesti keelde (punkt 11).	
<p>§ 48. Igaühel on õigus koonduda mittetulundusühingutesse ja -liitudesse. Erakondadesse võivad kuuluda ainult Eesti kodanikud. Relvi valdavate, samuti sõjaväeliselt korraldatud või sõjalisi harjutusi harrastavate ühingute ja liitude loomiseks on nõutav eelnev luba, mille andmise tingimused ja korra sätestab seadus. Keelatud on ühingud, liidud ja erakonnad, kelle eesmärgid või tegevus on suunatud Eesti põhiseadusliku korra vägivaldsele muutmisele või on muul viisil vastuolus kriminaalvastutust sätestava seadusega. Ainult kohus võib õiguserikkumise eest ühingu, liidu või erakonna tegevuse lõpetada või peatada, samuti teda trahvida.</p>	Otsene	Õiguslik ja poliitiline	Mõjutab mitte-kodanike võimalusi osaleda kodanikuühiskonnas andes neile õiguse koonduda mittetulundusühingutesse ja -liitudesse. Mõjutab mitte-kodanike võimalusi oma tõekspidamiste ning poliitiliste eelistuste väljendamisel piirates kodakondsuse alusel võimalust osaleda poliitikalooome protsessides erakonda kuulumise näol.	Mittetulundusühingute seadus , Erakonnaseadus
<p>§ 49. Igaühel on õigus säilitada oma rahvuskuuluvus.</p>	Otsene	Hariduslik ja kultuuriline	Mõjutab vähemuste võimalust säilitada oma rahvuskultuurile omased elemendid.	Vähemusrahvuse kultuuriautonomia seadus , Nimeseadus , Keeleseadus , Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus

TAUSTAINFO: PÕHISEADUSE PÕHIMÕTTED JA SEOS LÕIMUMISVALDKONNAGA

<p>§ 52. Riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste asjaajamiskeel on eesti keel. Paikkondades, kus elanike enamiku keel ei ole eesti keel, võivad kohalikud omavalitsused seaduses sätestatud ulatuses ja korras kasutada sisemise asjaajamiskeelena selle paikkonna püsielanike enamiku keelt. Võõrkeelte, sealhulgas vähemusrahvuste keelte kasutamise riigiasutuses ning kohtu- ja kohtueelses menetluses sätestab seadus.</p>	<p>Otsene</p>	<p>Õiguslik ja poliitiline</p>	<p>Mõjutab keelete vahemuste võimalust säilitada oma rahvuskuluvus (sh õigus suhelda oma emakeeles), kohaliku omavalitsuse asjaajamiskiirust ning suhtlemise vahetust.</p> <p>Keeleseaduse § 11 täpsustab võõrkeele kasutamise korda: „Omavalitsusüksuses, mille püsielanike enamiku keel ei ole eesti keel, võib kohaliku omavalitsuse sisemise asjaajamise keelena selle kohaliku omavalitsuse volikogu ettepanekul ja Vabariigi Valitsuse otsusel kasutada lisaks eesti keelele omavalitsusüksuse püsielanike enamiku keelt.“ Narva ja Sillamäe on taotlenud asjaajamiskeelena vene keele kasutamise õigust, kuid on saanud valitsuselt keelduvad otsused (vaata ka: http://www.riigikogu.ee/index.php?id=46693&parent_id=46202)</p>	<p>Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus, Keeleseadus, Halduskohtumenetluse seadustik</p>	<p>Asjaajamiskorra ühtsed alused</p>
<p>III PEATÜKK: RAHVAS</p>					
<p>§ 57. Hääleõiguslik on Eesti kodanik, kes on saanud kaheksateist aastat vanaks. Hääleõiguslik ei ole Eesti kodanik, kes on kohtu poolt tunnistatud teovõimetuks.</p>	<p>Kaudne</p>	<p>Õiguslik ja poliitiline</p>	<p>Piirab kodakondsuse alusel püsielanike õigust hääletada Riigikogu valimistel ning seeläbi osaleda ühiskonnaelus, poliitikaloo protsessis ning võimu teostamisel.</p>	<p>Riigikogu valimise seadus</p>	
<p>IV PEATÜKK: RIIGIKOGU</p>					

<p>§ 60. Riigikogul on sada üks liiget. Riigikogu liikmed valitakse vabadel valimistel proportsionaalsuse põhimõtte alusel. Valimised on üldised, ühetaolised ja otsesed. Hääletamine on salajane. Riigikogusse võib kandideerida iga vähemalt kahekümne ühe aastane hääleõiguslik Eesti kodanik. Riigikogu korralised valimised toimuvad märtsikuu esimesel pühapäeval neljandal aastal, mis järgneb Riigikogu eelmiste valimiste aastale. Riigikogu erakorralised valimised toimuvad põhiseaduse §-des 89, 97, 105 ja 119 ettenähtud juhtudel varemalt kakskümmend ja hiljemalt nelikümmend päeva pärast valimiste väljakuulutamist. Riigikogu valimise korra sätestab Riigikogu valimise seadus.</p>	<p>Kaudne</p>	<p>Õiguslik ja poliitiline</p>	<p>Piirab kodakondsuse alusel püsielanike õigust kandideerida ning olla valitud Riigikogusse ning seeläbi võimalust osaleda ühiskonnaelus, poliitikaloo protsessis ning võimu teostamisel.</p>	<p>Riigikogu valimise seadus</p>
--	---------------	--------------------------------	--	--

V PEATÜKK: VABARIIGI PRESIDENT

VI PEATÜKK: VABARIIGI VALITSUS

VII PEATÜKK: SEADUSANDLUS

TAUSTAINFO: PÕHISEADUSE PÕHIMÕTTED JA SEOS LÕIMUMISVALDKONNAGA

<p>§ 104. Seaduste vastuvõtmise korra sätestab Riigikogu kodukorra seadus. Ainult Riigikogu koosseisu häälteenamusega saab vastu võtta ja muuta järgmisi seadusi: 1) kodakondsuse seadus; 2) Riigikogu valimise seadus; 3) Vabariigi Presidendi valimise seadus; 4) kohaliku omavalitsuse valimise seadus; 5) rahvahääletuse seadus; 6) Riigikogu kodukorra seadus ja Riigikogu töökorra seadus; 7) Vabariigi Presidendi ja Riigikogu liikmete tasu seadus; 8) Vabariigi Valitsuse seadus; 9) Vabariigi Presidendi ja Vabariigi Valitsuse liikmete kohtulikule vastutusele võtmise seadus; 10) vähemusrahvuste kultuurautonoomia seadus; 11) riigieelarve seadus; 12) Eesti Panga seadus; 13) riigikontrolli seadus; 14) kohtukorralduse seadus ja kohtumenetluse seadused; 15) välis- ja siselaenuksesse ning riigi varalistesse kohustustesse puutuvad seadused; 16) erakorralise seisukorra seadus; 17) rahuaja riigikaitse seadus ja sõjaaja riigikaitse seadus.</p>	Kaudne	Õiguslik ja poliitiline	Mõjutab vähemuste õigusi kaudselt: mitmed lõimumisvaldkonnaga seonduvad seadused on nn konstitutsioonilised seadused, mille muutuste vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu koosseisu häälteenamus ehk suurem üksmeel valitud rahvasaadikute seas.	Riigikogu kodu- ja töökorra seadus
<p>§ 105. Riigikogul on õigus panna seaduseelnõu või muu riigielu küsimus rahvahääletusele. Rahva otsus tehakse hääletamisest osavõtnute häälteenamusega. Rahvahääletusel vastuvõetud seaduse kuulutab Vabariigi President viivitamatult välja. Rahvahääletuse otsus on riigiorganitele kohustuslik. Kui rahvahääletusele pandud seaduseelnõu ei saa poolthäälte enamust, kuulutab Vabariigi President välja Riigikogu erakorralised valimised.</p>	Kaudne	Õiguslik ja poliitiline	Rahvahääletuse seaduse §2 punkt 2 ütleb, et: „Rahvahääletusest võib osa võtta Eesti kodanik , kes on rahvahääletuse päevaks saanud 18-aastaseks.“ Piiirab kodakondsuse alusel vähemuste võimalust osaleda rahvahääletustel ning seeläbi osalemist ühiskonnaelus, poliitikaloomes protsessis ning võimu teostamisel.	Rahvahääletuse seadus

VIII PEATÜKK: RAHANDUS JA RIIGIEELARVE

IX PEATÜKK: VÄLISSUHTEDE JA VÄLISLEPINGUD

X PEATÜKK: RIIGIKAITSE

§ 124. Eesti kodanikud on kohustatud osa võtma riigikaitsest seaduse sätestatud alustel ja korras. Usulistel või kõlbelistel põhjustel kaitseväeteenistusest keelduja on kohustatud läbi tegema asendusteenistuse seaduses ettenähtud korras. Kui seadus ei näe teenistuse erilaadi huvides ette teisiti, on kaitseväes ja asendusteenistuses olevatel isikutel kõik põhiseaduslikud õigused, vabadused ja kohustused. Piirata ei tohi põhiseaduse §-des 8 lõiked 3 ja 4, 11-18, 20 lõige 3, 21-28, 32, 33, 36-43, 44 lõiked 1 ja 2 ning 49-51 ettenähtud õigusi ja vabadusi. Kaitseväes ja asendusteenistuses olevate isikute õigusliku seisundi sätestab seadus.

Kaudne

Õiguslik ja poliitiline

Piirab kodakondsuse alusel püsielanike kohustust osa võtta riigikaitsest ning kaitseväeteenistuse läbimisest, mis mõjutab mitte-kodanikest noorte seotust Eesti riigiga ning osalust riigikaitstes.

[Kaitseväeteenistuse seadus](#)

XI PEATÜKK: RIIGIKONTROLL

XII PEATÜKK: ÕIGUSKANTSLER

XIII PEATÜKK: KOHUS

XIV PEATÜKK: KOHALIK OMAVALITSUS

§ 156. Kohaliku omavalitsuse esinduskogu on volikogu, kes valitakse vabadel valimistel neljaks aastaks. Seadusega võib volikogu volituste perioodi lühendada seoses kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise või jagunemisega või volikogu tegutsemisvõimetusega. Valimised on üldised, ühetaolised ja otsesed. Hääletamine on salajane. Kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel on seaduses ettenähtud tingimustel hääleõiguslikud selle omavalitsuse maa-alal püsivalt elavad isikud, kes on vähemalt kaheksateist aastat vanad.

Otsene

Õiguslik ja poliitiline

Piirab kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadusega isiku elukoha püsivuse alusel (pikaajaline elamisluba või alaline elamisõigus) võimalust hääletada kohaliku omavalitsuse valimistel ning Eesti või Euroopa Liidu kodakondsuse omamisest lähtuvalt võimalust kandideerida kohaliku omavalitsuse volikokku. Mõjutab seeläbi vähemuste osalust kohaliku elu edendamisel, ühiskonnaelus ning kohaliku võimu teostamisel.

[Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadus](#)

XV PEATÜKK: PÕHISEADUSE MUUTMINE